KREJL

LOKALHISTORISK TIDSSKRIFT FOR LØGSTØR OG OMEGN
19. ÅRGANG - NR. 4 - APRIL 2000

INDHOLD:

Kommentar ..... side 50
Isvinter på Limfjorden. Af Johs. Sørensen ..... side 51
Da maskinerne kom til Oudrup. Af Jacob Larsen ..... side 55
Mathiasens Klædefabrik vandt. Af Gudrun Mathiasen ..... side 58
Kanalbetjent og lodsmedhjælper P.C. Lund ..... side 60

KREJL udkommer med 4 numre om året, ca. september - november, februar og april. Omfang 16 sider pr. nummer.
Redaktion: N.H. Lindhard.
Ekspedition: Balles Boghandel, Østerbrogade, 9670 Løgstør
Telefon 98-67-15-66 · Postgiro 150 4746
Årsabonnement: 75 kr.
ISSN 0107-6701 · Tryk: Løgstør Bogtryk & Offset Aps.

KÆRE LÆSER

Det sidste nummer i 19. Årgang må begynde med en undskyldning. Ved omtalen af julekonkurrencen var der flere, der havde placeret gartner Allesch i nr. 30. Det protesterede jeg imod, men de havde ret! De boede der bare før, mine oplysninger startede, og først efter skilsmissen flyttede de.
Jeg har undskyldt personligt til Poul Kølby, og samtidigt opfordret ham til at skrive nogle erindringer fra stedet. Lad os se, hvad der kommer ud af det!

Som man kan se ovenfor, er vi blevet nødt til at sætte prisen en lille smule i vejret. En medvirkende årsag er, at der stadig er en del, der ikke får betalt!

Ved at ændre prisen, vil det også være meget let at konstatere, om man har betalt for det nye år. Det er bare at spørge Balles computer!

Artiklerne i dette nummer foregår både på land og vand, som det passer for en søkøbstad. Forfatterne er kendt i forvejen af læserne, med undtagelse af den sidste, som er anonym. Oplysningerne om, hvor arkivet har den fra, er gået tabt i den store omflytning og udvidelse.

Vi håber ikke, der er flere af den slags!

GOD FORNØJELSE!

FORSIDEBILLEDET
Viser den ejendom i Østerbrogade, hvor B.C. isenkram udvider, for snart at flytte ind. Der har været isenkræmmer i bygningen siden o.1890, og billedet er fra 1977, hvor Harhorn Hansen havde haft forretning siden 1941.

Siden har Nuppenau haft butikken, og efter et mellemspil som annex til apoteket, kommer der altså isenkræmmer igen, eller i hvert fald Kop og kande!

ISVINTER PÅ LIMFJORDEN

af Johs. Sørensen.

Den vinter, som vi er ved at blive færdig med, kan man sige meget om, men isvinter kan vi vist ikke kalde den. I gamle dage, da vi var børn og unge, synes vi, at det altid var rigtig vinter, og en af dem kommer her.

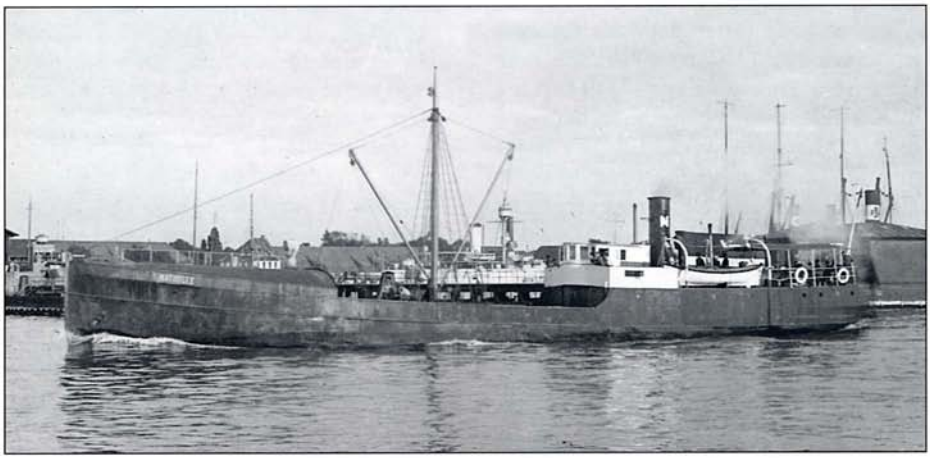

Der var isvinter, det var vinteren 1941-42. Limfjorden var ved at fryse til. Det var kun skibe med meget stor maskinkraft, der kunne forcere ismasserne.

Paketbåden "Limfjorden"havde givet op, men den lille paketbåd, der sejlede fra København via Nørresundby og Aggersund til Thisted og Lemvig, gjorde endnu et forsøg på at forcere sejlrenden, for at komme vest ud fra Løgstør.

Den løb fast midtvejs ude i renden, (nærmere betegnet ved den tredie kost), men denne båd, den hed forresten "Mathilde", og dens lillesøster "Hardsyssel", der også sejlede på samme tur lignede den til forveksling, bare var den ikke nær så stor, den giver ikke op fordi der kommer lidt vanskeligheder.

Eller måske er det kaptajnen, der er en hård negl. Lad det være usagt, i hvert fald får han, ved hjælp af nogle korte ture frem og tilbage i isen, lavet så meget hul, at skibet kan vendes.

Med den sjove runde agterende, som "Mathilde" havde, så fortsatte den med at hugge sig gennem isen til den nåede forbi Ballonen. (Ballonen var betegnelsen for den bøje, der lå ved vestenden af sejlrenden).

Her var isen ikke så fast, så den klarede sig fint videre til Thisted, og tro mig om ikke den to dage senere kom til-

bage og lagde til i Aggersund, for at få slagtede kalve fra slagter Møller med til København og så iøvrigt proviantere til turen, inden hun fortsatte øst ud af fjorden til København.

(Slagter Møller er jo, som nogle nok ved, min svigerfader. Derfra har jeg noget af denne historie).

Men ugen efter kom den ikke igennem. Ja! Jeg tror slet ikke, den forsøgte. Da var fjorden helt frosset til. Selv den ellers så gode (efter datidens forhold) isbryderfœrge "Valdemar" kunne ikke klare isen og måtte lœgge sig til kaj. Jeg husker ikke hvor lœnge, men det var i hvert fald et godt stykke tid. Det er for mig stadigvœk en gåde, at ror og skrue kunne holde til den manøvre, som Mathilde foretog med at sejle baglœns i de ret så svœre ismasser.

Vi havde allerede skøjtet nogle dage inde på det lave vand. Isen var god, der var ikke mange krusninger på den. Det, der var mest farligt var, når vi løb baglœns og ikke observerede, at der havde vœret ålestangere, som havde hugget våger i isen, for at forsøge at få en ål på savlysteret.

(Det var jo den gang, da der stadig var lidt fisk i fjorden. Der var ikke bare ål, der var også skrubber). Det var ikke specielt selve vågen, der var farlig. Den røg man gerne let og elegant over. Nej!, det var den isklump, som var lagt op på isen, så ålestangeren havde noget at sœtte sig på, når han skulle have en tår kaffe eller en anden hjertestyrkning.

Den frøs gerne fast til isen, og løb man så baglœns på den, kunne det godt blive til en ordentlig flyvetur hen over isen. En anden fare, som dog ikke var så farlig endda, det var efter at fjorden var frosset til, steg vandstanden.

Det bevirkede, at vandet steg lœngere op på stranden, og der gik jo en dag eller to, før den nye is her var frosset til, så den kunne bœre. Så var der af og til en, der fik en våd sok her, men det kunne vi jo sagtens klare. Vi kunne jo bare lige smutte ind og skifte til en tør sok.

Det var vœrre med nogle af de børn, der kom inde fra byen.og isœr dem, der hjemmefra havde fået besked på, at de ikke måtte gå på isen. Der skete da af og til, at en og anden måtte ind til mor og få skyllet en strømpe og få den tørret ved kakkelovnen, og så vandt mor jo en stor stjerne ved disse børn.

Det var jo ikke de moderne skøjter, som vi kender dem i dag med faste skøjter på støvlerne, nej! Det var den gamle slags til at spœnde på et par skistøvler. De kunne købes hos isenkrœmmeren, (det var Thorvald Petersen. Han havde forretning i et gammelt lavt hus, der lå der, hvor nu forretningen "Deres Tøjmand" ligger).

Et par skøjter kostede dengang den formidable sum af 27 kroner, sammenlignet med min ugeløn, der var på 14 kroner. Når der så skulle tages i betragtning, at de 7 kroner hver uge skulle afleveres der hjemme for at bo og spise, så kan man jo snart regne ud, at der ikke blev meget til overs til andre udskejelser den vinter.

Når så dertil kom, at skøjterne rev hœlen i stykker på den ene støvle, og skomageren så skulle have 3 kroner og 50 ører for at reparere den, ja! Så var man faktisk flad som en pandekage, men vi havde det bare rigtig sjov, og det er faktisk også en glœde i skrivende stund at mindes den tid.

Efterhånden, som isen blev mere sik-

Fjordisen har mast sig op imod Kanalfogedens baghus

ker også ude i renden, kom der så rigtig gang i løjerne. Der blev bygget isbåde. Det var brødrene Møller, (købmand Jacob Møllers sønner), det var Laurits, Schack og Åge, der først startede med denne sport, og når der kom rigtig vind i sejlene, så kunne sådan en isbåd skyde en drabelig fart.

Også ved Aggersund var der en, der fik bygget sig en isbåd. Det var skomageren, han hed Charles. Ham havde jeg dog ikke noget nærmere bekendtskab til, idet han holdt sig på den nordre side af fjorden, og der kom vi ikke så meget, så ham så vi kun på afstand. Vi var dog fire kammerater, der en søndag eftermiddag tog turen helt over til Aggersund og fik en sodavand med Wienerbrød hos bageren.

Det var Vagn Just, han var glarmesterlærling dengang. (Vagn havde lært faget hos glarmester Knudsen, og her blev han som svend til han blev indhentet af sygdom og døde alt for tidligt).

Det var Ove Andersen. Han var medhjælper hjemme hos faderen, vognmand Lars G. Andersen. (Ove overtog senere faderens vognmandsforretning, som han drev, indtil han alt for tidligt blev ramt af sygdom og døde).

Børge Norre, han var i lære som farvehandler hos købmand Tøttrup i Bredgade, der hvor nu elinstallatør P. E. Biisgaard har lavet solcenter.

Børge fik, efter at have været forskellige steder i landet, egen farvehandel i Åbyhøj ved Århus. Han var formand for handelsstandsforeningen i Åbyhøj. Her fik han et kæmpearbejde, da hele Silkeborgvej skulle omlægges. Alle forretninger i den ene side af gaden skulle rives ned for at udvide gaden, og

der blev i stedet herfor bygget et butikscenter. Dette arbejde sled han sig faktisk op på, og han oplevede ikke færdiggørelsen.

Og så jeg, der dengang var lærling på Løgstør Andelssvineslagteri. Vi fire holdt sammen i et godt kammeratskab i mange år derefter, men desværre er jeg i dag den eneste, der stadig er levende.

Det var en herlig vinter, hvor vi morede os meget på isen, men alting får jo en ende. Da foråret meldte sin ankomst, var det slut med skøjteriet. Isen brød op, og det var ikke udramatisk. Der skete nemlig det, at der kom en ganske kraftig vestenvind, og da isen kom i drift, skruede den sig op på stranden i nogle kæmpehøje dynger. Det var fascinerende at se, når isen lavede disse skruninger, så vi gik tit ned til stranden for at se på det.

En dag var der helt isfri vand ud for Kanalhuset og langt ned øst for byen, men så kom der drift i isen ude fra bredningen. Min fader og jeg var gået ud øst for kanalhuset og stod på skrænten og så, da denne isflage løb op på stranden.

Der lå en kampesten et stykke ude i vandet, den var så stor, at når jeg stod ved siden af den, så nåede den mig til lige over hoften. Da den ca. 40 cm. tykke isflage pressede på den, blev den skubbet ca. 20 meter længere op på stranden.

Et fascinerende syn, men pludselig fik far travlt. Han løb hjem og kaldte alle mand af huse. Det han havde set var, at isen krøb op ad cementglaciet og op mod kanalhuset. Hvis det ville fortsætte, ville det jo simpelthen vælte hele huset, men det forunderlige skete, at isen stoppede mindre en een meter fra huset.

Billedet viser, hvor nær det var ved. Det er ganske vist først taget dagen efter. Det er min søster Ellen Sørensen (i dag Ellen Petersen, bor i Rønde på Djursland), og to af hendes veninder, Inger Ågård (i dag Inger Lund Jensen, bor i Løgstør), og Birte Frank (i dag Birte Dahlsen, bor i Randers).

Dette er bare en af mine mange oplevelser som barn af kanalhuset.

Johs. Sørensen.

DA MASKINERNE KOM TIL OUDRUP

af Jacob Larsen

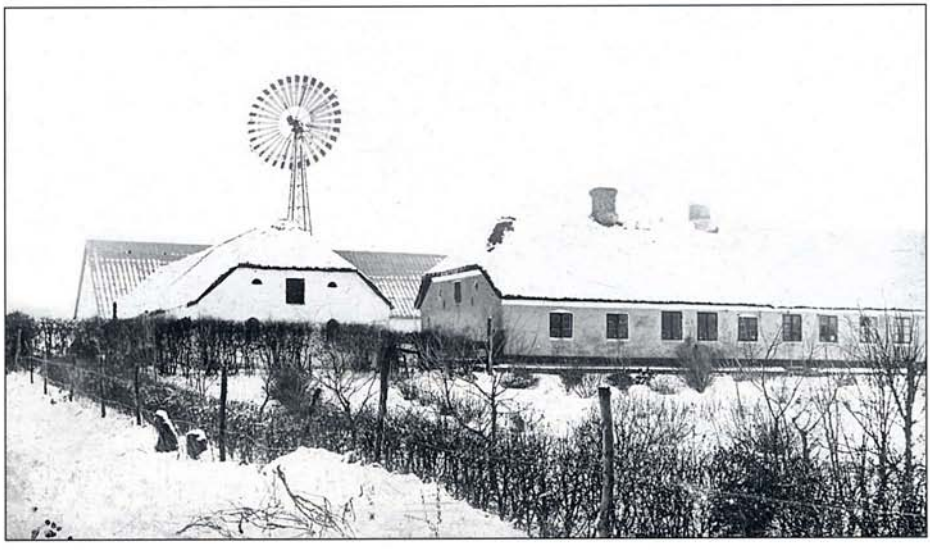

Skovagergaard, 1920

I 1878 købte Lars Peter Andersen fra Vilsted den 150 td. Ld. Store "Skovagergård" i Oudrup. Gårdens navn er kommet til senere, idet skoven manglede på det tidspunkt. Derimod lå meget hen i hede.

Men med stor flid begyndte Lars Gatten, som han kaldtes, opdyrkningen af heden. Og sammen med sin søn, Anders Larsen, gik man stærkt ind for plantningssagen. Der blev plantet mange læhegn og mange tdr. ld. med skov både hjemme og ud over den forblæste egn.

På sine gamle dage afstod Lars Gatten gården til Anders Larsen. Han havde samme store interesse i plantning, men han var også gået i gang med maskinhandel.

Omkring århundredskiftet var det især vindmotorer, der var salg i. Han satte dem op vidt omkring. Da der kom elek-

tricitet, var han med til at pille mange af dem ned igen.

Anders Larsen, 1900

Gården blev overdraget til en søn, som hed Anders Jensen Larsen. Hans søn igen er nuværende ejer og hedder Anders Larsen. Men for alle gælder det, at de har været og er stærkt involveret i plantning.

I 1930-erne og 40-erne havde man et lille rim gående i Løgstør Avis: "Hvor ploven ej kan gå, og leen ej kan slå. Der bør et træ at stå".

Men efterhånden som tiden gik, og Anders Larsen fik flere og flere forretningsforbindelser, blev han leveringsdygtig i alt maskineri, som hørte den tid til. Mange vandværker og mange petroleumsmotorer. Hesteredskaber af alle slags.

Han var også storforhandler af støbegods fra Hess, Vejle og Morsø støbegods. Ligeledes havde han stort salg af cykler og cykeldele, noget alle havde brug for den gang.

Priserne er anderledes end nu. For eksempel sælger han en petroleumsmotor i 1925. Pris 930 kr. I bytte tages en brugt vindmotor til 250 kr. Han sælger en ny Fraugde plov til 123 kr., mens en brugt Langeskov kun koster 58 kr.

Bygningsartikler, tømmer, sten, cement, jern krybber, rør og alt andet, sælger han også. Pandeplader er en stor artikel, idet stråtagene er på vej ud. Et sådant tag til en hel stald koster 378 kr. Disse priser alle fra 1925.

Men han fulgte hele tiden med på det nyeste. Så fik man malkemaskiner og selvbindere. Og efter krigen var han stadigvæk meget virksom. Men helbredet svigtede, så han fik et ophold på Løgstør sygehus.

Han fik det dog bedre og kom hjem igen, men genvandt dog ikke sine gamle kræfter. Han døde 78 år gammel. Han var et nobelt og reelt menneske, en rigtig gammel Hædersmand.

På et julekort fra 1909 ses hele familien: Ane Marie og Anders Larsen, Lars Peter og Anders Jensen, Hedevig og Kristine.

Ane Marie og Anders Larsen på udflugt med planteforeningen. Anders i forreste række med stråhat på knæet.

Jacob Larsen

MATHIASENS KLÆDEFABRIK VANDT!

af Gudrun Mathiasen

KREJL har før haft fornøjelsen at modtage bidrag fra Gudrun Mathiasen, som må være nået op omkring 90 år.

Den nedenstående beretning skulle være fra sidst i 30-erne eller først i 40-erne, og den giver et enestående overblik over familien Mathiasen, som jo var righoldig. De fleste deltog i optoget.

Hermed et par billeder, som ikke skal returneres. De stammer fra en byfest i Løgstør, hvor der var udlovet en prœmie til den smukkeste vogn, som deltog i optoget, og den fik vognen fra Brødrene Mathiasens Klœdefabrik.

Vognen var pyntet af dekoratør Svend Jacobsen, som blev gift med Rigmor Mathiasen, datter af Vilhelm Mathiasen. Stoffer og garn var selvfølgelig alt sammen fra fabrikken og holdt i rødt og hvidt.

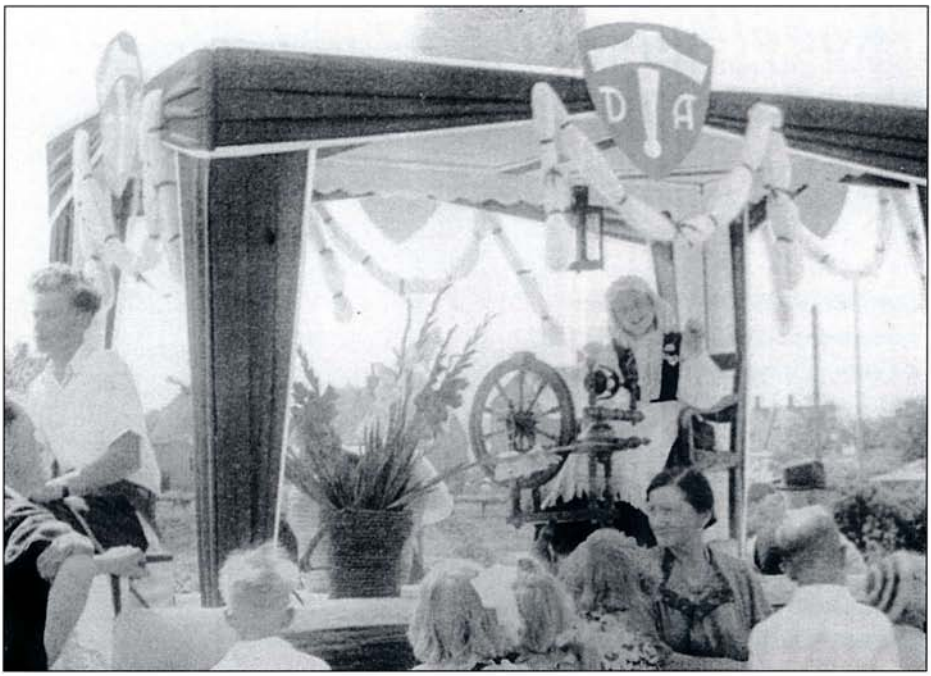

Foran optoget mener jeg det var Olaf Mathiasen, søn af Jørgen Mathiasen, der gik.Ved siden af hestene var det Ernst Mathiasen, søn af Vilhelm Mathiasen. Drengen var Svend Erik, barnebarn af Johan Mathiasen.

Den ældre mand var Anton Skov og damen ved siden af, fru Norre, den eneste kvinde på fabrikken.

Den unge pige var Gerda Mathiasen, som var prokurist, og den unge mand i kedeldragten, Chr. Mathiasen.Begge var børn af Johan Mathiasen.

Den unge mand med den hvide sejlerkasket var Holger Mathiasen, søn af Jørgen Mathiasen.

Den lille pige, der sidder ved spinderokken, er Jytte, barnebarn af Vilhelm Mathiasen.

Jeg ved ikke, om det kan bruges til KREJL, men min mands niece, Birthe Guldbrandsen, som bor i Lundtofte, og forøvrigt er begyndt at holde KREJL, kan tydeligt huske, at hun gik med sin onkel Vilhelm i hånden bag vognen, så der må være en del af dem, der var unge og børn dengang, der kan genkende det optog.

Gudrun Mathiasen

Kanalbetjent og lodsmedhjælper P.C. Lund og hans familie.

En billedkavalkade

af N.H.Lindhard

Lokalhistorisk Arkiv har fået nogle billeder med undertekster, der fortæller lidt om kanalbetjent P. C. Lund og familien.

Lund var født 28.1.1842 og døde i 1921. Han blev gift med Marie, f. Nielsen, og da han blev kanalbetjent, bosatte de sig i det ene af kanalbetjenthusene i Lendrup. Det andet mod Løgstør blev brugt til hestestald.

P.C.Lund og Marie som yngre.

Kanalbetjentens huse ved Frederik d. 7's Kanal.

Billedet fra P.C. Lunds lysthus - formodentlig fra boligen i Løgstør. Centralt bagest i midten P.C. Lund. Til venstre, (delvis skjult af stolpen), Harald, søn, og udenfor lysthuset Dorthea, gift med Harald. Lige til højre for Harald ses hovedet af hans søn, Helge, og til højre for Dorthea, datteren Hedevig. I forgrunden Marie Lund.

Fra sommeren 1919. Formodentlig samme lysthus som ovenfor. På skødet af Marie Lund, Helge. Fra højre i bageste række Harald og Dorthea.

(Anm.: Det er ganske tydeligt ikke samme lysthus.)

Desværre er det under arkivets flytning gået tabt, hvem der har indleveret billederne, men vi håber på denne måde at få nogle oplysninger.

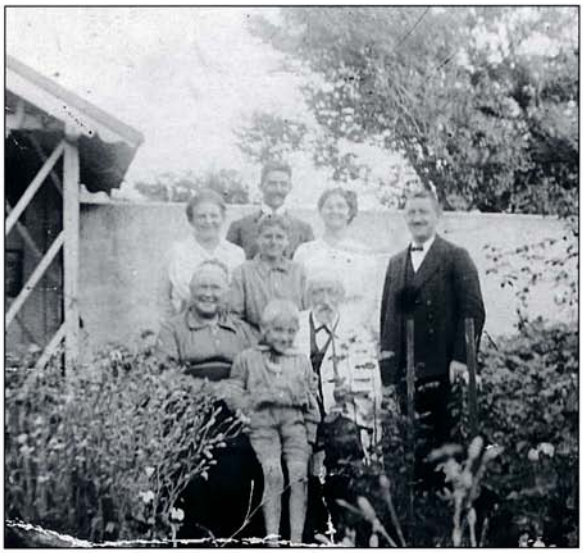

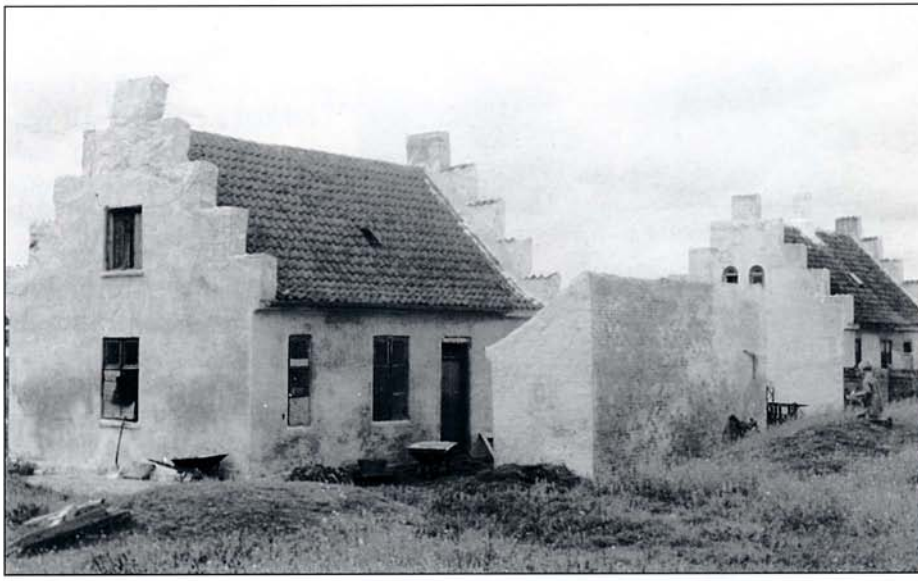

Huset til venstre var boligen. Huset til højre tjente tidligere som hestestald.

Anm.: Der er tilsyneladende flyttet nogen ind i den tidligere hestestald.

Kanalbetjentens (lodsmedhjælperens) huse i den sydlige ende af "Frederik d. 7.s kanal". Her boede P.C. Lund og her voksede Harald op. Han vandrede langs kanalen ind til skolen i Løgstør - vel 1-1½ times vandring frem og det samme tilbage.

Her sluttede billeder og billedtekster fra den (i hvert fald indtil videre) ukendte giver. Der fortsatte med beboelse i husene en del år endnu, men husene forfaldt lidt efter lidt, og da de blev tomme, gik det stærkt.

I løbet af 1960-erne kom der huller i tagene, og murene begyndte at synke sammen. Det var ikke så heldigt, da husene var fredede, og staten begyndte at tænke på at restaurere.

Der findes et par billeder fra slutningen af 1974, hvor forfaldet er godt begyndt, men det blev værre. Gavlene begyndte at synke sammen, og det hele lignede en ruin.

Så bevilgede staten, efter en beregning af omkostningerne, 409.000 kr.

Sådan så husene ud i 1974.

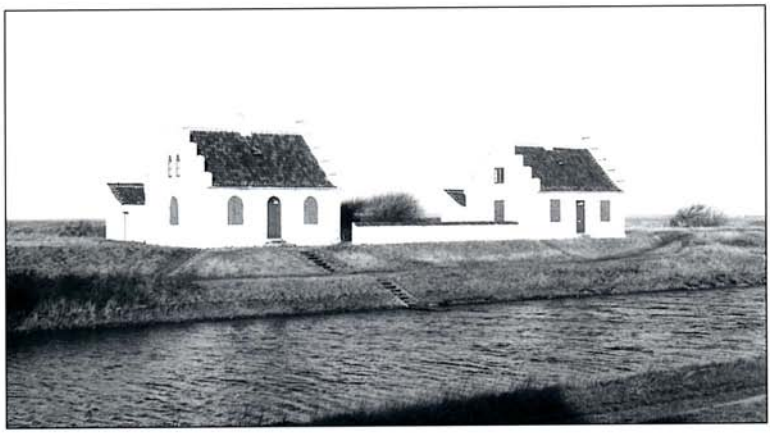

Husene i 1983. På afstand ser de godt ud!

til restaurering, som kommunen skulle stå for. Den havde jo overtaget hele kanalområdet fra staten.

Håndværkerne gik i gang, og da de 409.000 var brugt, var restaureringen også færdig.

De restaurerede huse skulle bruges af Limfjordsmuseet til udstillinger. I pinsen 1980 kunne det ene hus åbnes for publikum med en udstilling om Limfjordens biologi, udarbejdet af miljøingeniør Yvonne Krarup, Aalborg, og med meget fine illustrationer af Esben Ovesen.

Det så jo lovende ud, og senere kom det andet hus med en udstilling om kanalen. Det gik nu ikke så let, for selv om der var installeret el-varme i husene, så manglede der isolering, så det var ikke muligt, selv med radiatorerne for fuldt drøn, at komme op på 10 grader celsius om vinteren.

Det betød, at udstillingerne måtte pilles ned hver vinter og fragtes ind på museet. Vi spekulerede på, hvordan det mon havde været at bo i husene tidligere.
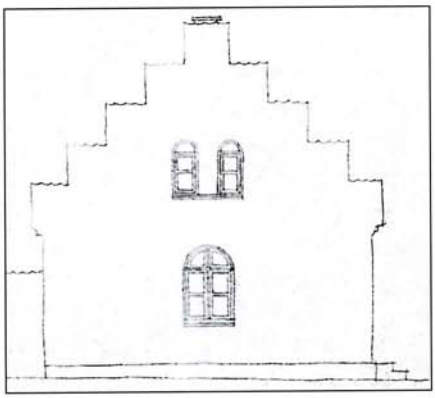
I 1983 vedtog kommunen, at der måtte gøres noget. Taget skulle udskiftes, og etageadskillelsen isoleres. Det skete også, men blev aldrig rigtig godt. Da vedligeholdelsen igen blev forsømt, måtte museet opgive udstilling i 1988, og lejemålet blev sagt op.